

Täydennys talousvaliokunnan 27.9.2022 asiantuntijakuulemiseen:

Sähkön kysyntäjouaston hankintaan liittyvä keskustelu

Iivo Vehviläinen

Aalto-yliopisto ja Helsinki GSE

27.9.2022

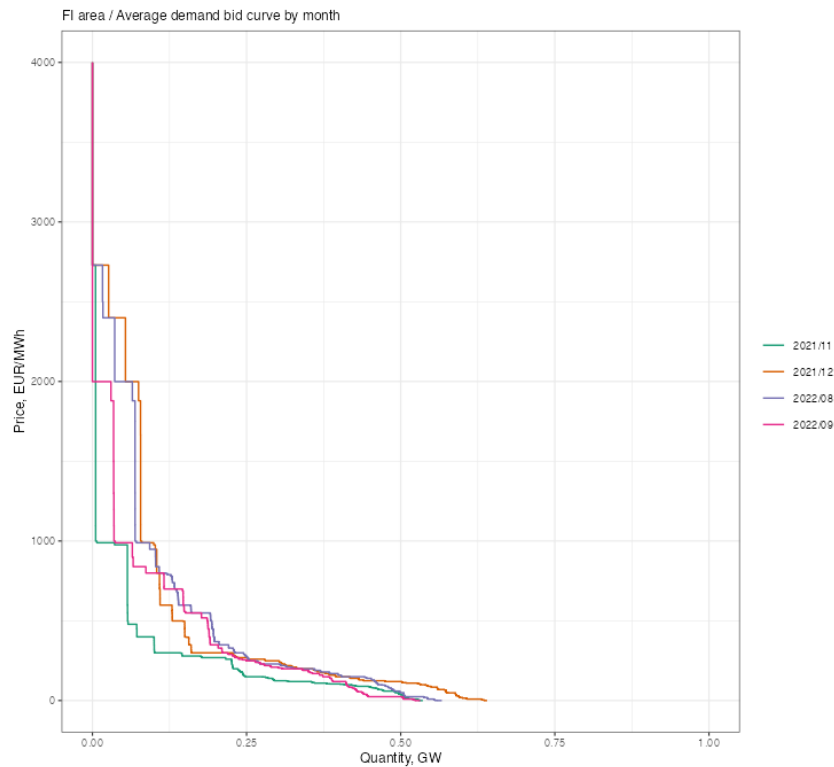
Sähkön kysyntäjouaston tarjouskilpailu

1. Komission ehdotuksen mukaisesti yksi kansallisesti harkittavissa olevista keinoista kysynnän vähentämiseksi erityisesti hintahuippujen aikana olisi kysyntäjouasto:

”jäsenvaltioiden olisi erityisesti harkittava taloudellisesti tehokkaita ja markkinapohjaisia toimenpiteitä, kuten kysyntäjoustoja tai kuluttamatonta sähköä koskevia huutokauppoja tai tarjouskilpailujärjestelmiä”
2. Taloudellisen tehokuuden kannalta kyse on lähes samasta asiasta kuin alemman hintakaton osalta. Hankkimalla kysyntäjoustoja markkinalta voidaan vaikuttaa hintoihin määrien kautta.
3. Kuulemisessa esitetty kritiikki tarjouskilpailua vastaan perustui kahteen näkökantaan:
 - a. Miten varmistetaan tarjouskilpailulla hankittavan jouston lisäisyys eli se ettei vastaava jousto päädy markkinoille ilman toimenpiteitä.
 - b. Miten todennetaan hankinnan kautta syntyvä kysyntäjousto.
4. Toimijoiden odottama tuotto ilman tarjouskilpailua määräytyy kahdesta osasta: hintatasosta, jonka jälkeen sähkön käytön vähentäminen on toimijalle kannattavaa sekä odotettavissa olevasta tuntimäärästä, jolloin toimijakohtaiseen hintatasoon osutaan.
5. Mikäli järjestetään kysyntäjouaston tarjouksikauppa, toimijat saavat tuottoa kahta kautta: markkinalta ja tarjouskilpailusta. Tällöin:
 - Toimijoille tarjouskilpailun kautta saatava tuotto pienentää tarvetta saada epävarmoja tuottoja markkinalta.
 - Vastineeksi markkinalle muutoinkin halukkaiden toimijoiden kannattaa alentaa tarjouksiaan, jotta ne ovat kilpailukykyisiä.
6. Lisäisyyden vastapainona pitää harkita myös liian vähäistä markkinalle tuloa ilman toimia:
 - Markkinatoimijoiden edellyttämä tuottotaso kysyntäjouaston toteuttamisen edellyttämien investointien odotetulle tuotolle on usein korkeampi kuin mikä on yhteiskunnan maksuhalukkuus ko. investoinneista.
7. Tarjouskilpailun ehdoissa voidaan edellyttää toimijoilta todennettavuus:
 - Esimerkiksi jos kysyntäjoustoja hankintaan hintatasolle 500 €/MWh, voidaan tarjouskilpailun ehdoissa edellyttää toimijoita tekemään sähkömarkkinalle sitovia joustotarjouksia ko. hintatasolle. Nämä tarjoukset ovat aukottomasti varmennettavissa.
 - Lisäksi mikäli tarjoaja käyttää sähköä korkeampien hintojen aikaan, on tämä helposti todennettavissa myös kyseisten kulutuspisteiden sähkömittareista.
8. Esitettyjä huolia tulisikin arvioida vasta sen jälkeen, kun niitä on yritetty ratkoa.
9. On myös syytä huomata, että sähkövähennys ja sähkötuki tekevät toimet hintojen kurissa pitämiseksi kannattaviksi myös valtiontalouden kannalta.

Lisämateriaalia

1. Suomessa markkinaehtoisesti kysyntäjoustoa näkyy tarjouskäyrissä edelleen yhtä vähän kuin viime talvena, ks. kuva alla.

Kuva. Spot-markkinan tarjontakäyristä luettu jouston määrä kuukausi keskiarvoina vuoden 2021 marras- ja joulukuussa sekä vuoden 2022 elo- ja syyskuussa. Käyrät on muodostettu vähentämällä kyseisten tuntien kysyntäkäyristä maksimihintaan tarjottu määrä ja ottamalla näin saaduista tunnitaisista kysyntäkäyrän joustavista osioista keskiarvo hintojen yli.

2. Tarjouskilpailut ovat yleisesti käytetty työkalu hankinnoissa, ja niistä on kokemuksia eri sektoreilta, tietoliikenneverkoista uusiutuvan energian tukiin. Myös kysyntäjouston hankintaa on toteutettu tarjouskilpailulla Euroopassa, esimerkiksi Ranskassa hankitaan kysyntäjoustoa vuosittain isoja määriä: 2400 MW tänä vuonna. Hankinnassa sovellettua hintakattoa, 60 k€/MW, käyttäen kyseisen määrän hankinta tarkoittaisi noin 144 miljoonaa euron kustannusta.